

TOKATA I FUGA »DANIJEL DRILO« ANĐELKA KLOBUČARA U TRADICIJI GLAZBENIH KRIPTOGRAMA

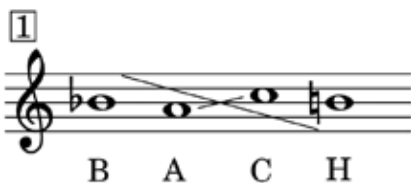
TRADICIJA ŠIFRIRANJA SLOVA U NOTE GLAZBENE LJESTVICE – GLAZBENI KRIPTOGRAMI

U glazbenoj povijesti postoje kroz stoljeća kompozicije kod kojih je glavna tema skladana po uzoru na neko ime. Ime je time, sa svojim redosljedom slova, zapravo imalo ulogu biti metodom preko koje se preveo, čak šifrirao, redosljed nota. Zato se često ta metoda zove »glazbeni kriptogram«, kao neka vrsta zagonetke, koju se može riješiti samo kad ili ako se zna »osnova šifriranja«.

Kao jedna od ranijih kompozicija u kojima se upotrebljavao takav glazbeni (ili muzički) kriptogram jest skladba – tzv. *Missa* – »*Hercules Dux Ferrariae*«, koju je oko 1503./1504. skladao Josquin des Prez (oko 1450. ili 1455. – 1521.). Nastala je za vojvodu Ercolea I. d'Estea iz Ferrare, koji je želio da se njegovo ime što je češće moguće i što jasnije čuje u toj glazbenoj misi. Josquin je upotrijebio vokale iz vojvodina imena i naziva – *Hercules Dux Ferrariae* – i pretvorio ih pomoću solmizacijskih slogova »ut-re-mi-fa-so-la-si« – koji dakle proizlaze iz vokala imena vojvode »re – ut – re – ut – re – la – mi – r(a)e« – u odgovarajuću melodiju:

$d^1 - c^1 - d^1 - c^1 - d^1 - f^1 - e^1 - d^1$.

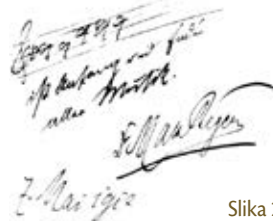
Možda je inače najpoznatija tema po prezimenu B-A-C-H, koja je sama po sebi sa svoje četiri note posebno jezgrovit motiv i koja istodobno čini tzv. motiv križa ili,

Slika 1

kako njemački muzikolozi kažu, »Kreuzmotiv« (slika 1¹ – suprotne note povezane su linijama), a taj motiv križa u glazbi se često tumači kao simbol za Isusa Krista. Prema autoru Ulrichu Prinzu tema BACH pronađena je u više od 400 skladba 330 različitih skladatelja od 17. do 20. st.² Skla-

datelj Max Reger je 7. svibnja 1912. ispod redosljeda tih nota napisao »b¹-a¹-c²-h¹ ist Anfang und Ende aller Musik [b¹-a¹-c²-h¹ - je početak i kraj svake glazbe]«. Time je htio pokazati svoje poštovanje prema Bachu (slika 2). I prije i nakon Regera je, počevši od sinova J. S. Bacha, bilo mnogo skladatelja koji su napisali kompozicije za klavir/orgulje manualiter ili orgulje (s pedalom) po temi BACH, kao na primjer:

Slika 2

¹ Sve su slike, tj. primjeri, ako nije drukčije označeno, autora ovoga članka Danijela Drila.

² Usp. U. PRINZ: katalog za izložbu »300 godina Johanna Sebastiana Bacha« (Internationale Bachakademie, 1985.). Veliki popis kompozicija na temu BACH različitih epoha može se pronaći na mrežnoj stranici <https://www.bach-cantatas.com/Arran/L-BACH.htm>

barok/klasika

- Carl Philipp Emanuel Bach (1714. – 1788.): *Fughetta über CFE BACH*
- Johann Christian Bach (1735. – 1782.): *Fuge über die Buchstaben seines Namens BACH*

romantika

- Robert Schumann (1810. – 1856.): *6 Fugen über den Namen BACH, op. 60.* (1845.)
- Franz Liszt (1811. – 1886.): *Präludium und Fuge über den Namen BACH* (1855. – 1856.)

kasna romantika i impresionizam/ekspresionizam

- Max Reger (1873. – 1916.): *Phantasie und Fuge über den Namen BACH op. 46* (1900.)
- Sigfrid Karg-Elert (1877. – 1933.): *Passacaglia und Fuge über BACH op. 150* (1932.)

suvremena glazba 20. st.

- Ernst Pepping (1901. – 1981.): *Drei Fugen über B-A-C-H* (1943.)
- Johann Nepomuk David (1895. – 1977.): *Partita über BACH* (1964.)

U gornjem popisu navedeni su samo njemački skladatelji, ali postoje i skladatelji izvan Njemačke koji su po toj temi komponirali za orgulje:

- Marco Enrico Bossi (1861. – 1925.): *Fuga a 4 parti sul tema »FEDE A BACH«*³ (1888.)
- Richard Key Biggs (1886. – 1962.): *Prelude on the theme BACH* (1944.)
- Jacques Chailley (1910. – 1999.): *Prélude-dedicace sur le Nom de Bach* (1985.)
- Zsigmond Szathmáry (*1939.): *B-A-C-H: »Hommage à...«* (1990.)
- Cameron Carpenter (*1981.): *Serenade and Fugue on BACH* (2009.)

Tako je i Anđelko Klobučar (1931. – 2016.) 2012. napisao trostavačnu skladbu (Allegro – Andante – Vivace) za orgulje *Hommage à Bach* po istom redoslijedu nota.

O prezimenu skladatelja Josepha Haydna (1732. – 1809.), u povodu 100. obljetnice njegove smrti (1909.), šest je francuskih skladatelja napisalo sljedeće skladbe, sve su za klavir:⁴

- Charles-Marie Widor (1844. – 1937.): *Fugue sur le nom d'Haydn*
- Vincent d'Indy (1851. – 1931.): *Menuet sur le nom de Haydn*
- Claude Debussy (1862. – 1918.): *Hommage à Haydn*
- Paul Dukas (1865. – 1935.): *Prélude Élégiacque*
- Reynaldo Hahn (1874. – 1947.): *Thème varié sur le nom de Haydn*
- Maurice Ravel (1875. – 1937.): *Menuet sur le nom d'Haydn*

Slika 3a

Prezime je šifrirano po sljedećoj dijatonskoj ljestvici nota (sli-

ka 3a, u toj ljestvici postoje samo razlike u polutonu za $b^1 \triangleq$ slovo B i za $h^1 \triangleq$ slovo H) u kojoj je potrebno napisati svih 26 slova suvremene latinske abecede, a kao rezultat dobije se redoslijed nota, tj. teme kod imena HAYDN i kako su tu temu na različiti način obradili spomenuti skladatelji (slika 3b).

³ Fuge E. Bossija »Fede a Bach« – »vjera u Bacha« napisane su tijekom natjecanja koje je organizirao talijanski časopis *Musica Sacra* 1888. Tema »Fede a Bach« koja se sastoji od redoslijeda nota s istim imenom, dakle (u Fugi kod Bossija) »f² e² d² e² a¹ b¹ a¹ c² h¹« rad je skladatelja i pjesnika Arriga Boita (1842. – 1918.). M. E. Bossi i Guglielmo Zuelli (1859. – 1941.) u tom su natjecanju dobili prvu nagradu.

⁴ Usp. J.-Ph. SOUCY, »Six French composers' homage to Haydn: an analytical comparison enlightening their conception of tombeau« (2009.). U tom je radu opsežno analiziran način kako je ime »Haydn« razrađeno kod pojedinih skladatelja.

Slika 3b

U povijesti glazbe uglazbljena su i druga imena, tj. drugi redoslijedi nota.

Više u humorističkom smislu nastao je kanon Carla Gottlieba Heringa (1766. – 1853.) »C-a-f-f-e-e« – po redoslijedu nota $c^2 a^1 f^1 e^1$ – u kojem na zgodan način opisuje »opasnost i posljedice konzumiranja kave«; kanon je skladan prije 1846. (slika 4⁵).

Slika 4

I u kasnijim vremenima upotrebljavala su se različita imena, na primjer ime grada ili kratice imena neke osobe, kao tematska podloga.

Tako je Robert Schumann između 1829. i 1830. komponirao skladbu *Abegg-Variationen* (op. 1) za klavir, a nadahnuće je dobio preko gospođe Mete Abegg koju je (navodno) upoznao tijekom svojega studija u Heidelbergu (slika 5a), a poslije ju je

Slika 5a

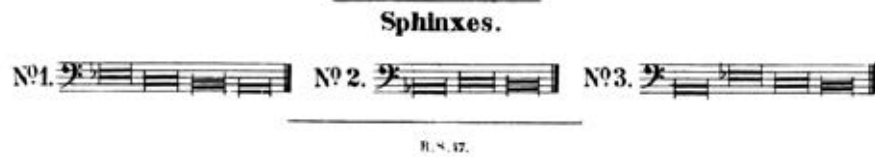
⁵ Najraniji tisak nota priopćen je iz 1846., usp. <https://de.wikipedia.org/wiki/C-a-f-f-e-e>. Izvorni tekst u tom tisku glasi: »C - a - f - f - e - e, trink nicht Caffee, Caffee! Nicht für Kinder ist der Türkentrank, schwächt die Nerven, macht dich blass und krank. Sey du kein Muselmann, der ihn nicht missen kann«. Izvorni tekst na humoristički način kritično aludira na tzv. otomanske kavane i tradiciju kavana, koje su bile osnovane već 1670. u Njemačkoj i 1685. u Beču (*Wiener Kaffehaus*) i koje su se dalje širile diljem Europe.

u posveti toga prvoga tiskanoga opusa u romantičnom uzdizanju nazvao »Pauline Comtesse d'Abegg«.

U svojoj kasnijoj skladbi za klavir *Carnaval (Scènes Mignonnes composées pour le Pianoforte sur quatre notes)*, op. 9, upotrijebio je različite varijacije od redosljeda nota es-c-H-A, As-c-H ili A-es-c-H (slika 5b⁶). Inspiraciju za taj redosljed nota dobio

Slika 5b

je iz imena grada Asch (Böhmen), danas grad Aš u Češkoj, u kojem se rodila njegova privremena zaručnica Ernestine Franziska von Fricken, rođena von Zedtwitz.

Sličan povod i inspiraciju za kratku skladbu za klavir *E. v. B* dobio je Max Reger od imena svoje (kasnije) supruge Else Reger koja se prije ženidbe zvala Elsa von Bagen-ski, note je na početku šifrirao kao $E \triangleq e'$, $v \triangleq f'$, te $B \triangleq b'$ (slika 6⁷).

Slika 6

Zapravo je moguće svako ime i sva slova abecede šifrirati u note, to ovisi samo o načinu na koji je ime šifrirano, tj. koja slova abecede odgovaraju notama ljestvice. U kasnijim vremenima pisane su skladbe u kojima su se kodirala imena čija slova nisu sastavni dio glazbene ljestvice.

Opsežno šifriranje nota poduzeo je Arthur Honegger (1892. – 1955.) u svojoj skladbi *Hommage à Albert Roussel* (H. 69) iz 1928. za klavir, u kojoj je na taj način obradio ime skladatelja Alberta Roussela (1869. – 1937.) (slika 7a – glazbena ljestvica i 7b – odgovarajuća slova).

Slika 7a

Slika 7b

Upotrijebio je gotovo sva slova moderne latinske abecede, nedostaje samo slovo »W«.

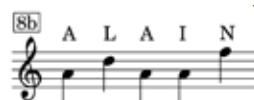
⁶ Usp. u izdanju nota Breitkopf & Härtel iz 1879., II.

⁷ Prema autografnomu zapisu M. Regeera; računalni prijepis i rekonstrukcija autora ovoga članka.

Tijekom Drugoga svjetskoga rata, 1942., Maurice Duruflé (1902. – 1986.) napisao je skladbu *Prélude et Fugue sur le nom d'Alain* (op. 7) za orgulje u kojoj je prezime skladatelja Jehana Alaina (1911. – 1940.) šifrirao na svoj individualni način ljestvice (slika 8a).⁸ Rezultat je da je ime A-L-A-I-N kodirano s notama a¹ d² a¹ a¹ f² (slika 8b). U tom je slučaju šifriranje imena zapravo donekle »Hommage« – odavanje počasti – prema preminuloj osobi jer je Jehan Alain poginuo u Drugom svjetskom ratu (napad tzv. Trećega Reicha na Francusku).

Slika 8a

Slika 8b

Bilo je i kod drugih skladatelja 20 st. popularno u glazbenim kriptogramima šifrirati (svoja) imena ili neku drugu simboliku. Arnold Schönberg (1874. – 1951.) u prvom stavku svoje kompozicije *Sechs kleine Klavierstücke*, op. 19, br. 1, svoje je ime i prezime šifrirao u note a – e – s – c – h – b – e – g \cong ASCHBEG. Isto tako je Dmitrij Šostakovič (1906. – 1975.) ime i prezime po njemačkoj abecedi u ovaj redoslijed nota preveo d – e – s – c – h \cong DSCH, to je na primjer rabio u svojoj 10. simfoniji i u 8. gudačkom kvartetu.

Postoje slučajevi gdje se notama šifriralo teološki tekst iz Biblije, kao što je na primjer kod skladbe *Vitae Arbor* skladatelja Marka Ruždjaka (1946. – 2012.) iz 1971.⁹

Kao primjer za vrlo opsežno i komplicirano šifriranje nota služi kompozicija skladatelja Oliviera Messiaena (1908. – 1992.) *Méditations sur le mystère de la Sainte Trinité* [Meditacije o misteriju Presvetoga Trojstva] iz 1969., u kojem je upotrijebio svih 26 slova moderne latinske abecede, a uz to je pojedina slova spojio s fiksnom visinom i duljinom pojedinih nota (slika 9¹⁰). Cilj mu je bio kroz tu metodu, koju je nazvao *Le langage communicable* [komunikativni jezik], kod slušatelja svoje glazbe izazvati određene dojmove.

Slika 9

Šifriranje slova imena »Danijel Drilo« u Tokati i Fugi Anđelka Klobučara

U izdanju časopisa *Sveta Cecilija* 1-2/2022 bio je objavljen članak ovoga autora o transkripciji treće sonate Anđelka Klobučara za orgulje, zajedno s notama te treće

⁸ Usp. J. ABBING, »Maurice Duruflé - Aspekte zu Leben und Werk«, 284.

⁹ Usp. D. DRILLO, »Marko Ruždjak – Vitae Arbor«. Opsežna analiza skladbe u: *Sveta Cecilija*, 1-2/2019, 21–33. Restaurirane note nalaze se u notnom prilogu, 23–40. Usp. dodatno Danijel Drilo: »Marko Ruždjak – Vitae Arbor. Errata corrigée«, u: *Sveta Cecilija*, 3-4/2019, 87–88.

¹⁰ Usp. O. MESSIAEN, »Méditations sur le mystère de la Sainte Trinité«, predgovor *Le langage communicable*.

sonate u glazbenom prilogu časopisa.¹¹ Budući da su pozadina i nastanak skladbe *Tokata i Fuga* »Danijel Drilo« opsežno i detaljno opisani u članku »Transkripcija treće sonate Anđelka Klobučara za orgulje«, slijedi ovdje samo kratka analiza skladbe i nekoliko napomena o notama koji se nalaze u glazbenom prilogu ovoga izdanja časopisa.

Ime i prezime »Danijel Drilo« u toj su *Tokati i Fugi* u tom smislu s notama šifrirani (note i prepiska u latinskoj abecedi u zagradi):

A (≙ slovo A) – H (≙ slovo B) – c^o (≙ slovo C) – d^o (≙ slovo D) – e^o (≙ slovo E) – f^o (≙ slovo F) – g^o (≙ slovo G) – a^o (≙ slovo H) – h^o (≙ slovo I) – c¹ (≙ slovo J) – d¹ (≙ slovo K) – e¹ (≙ slovo L) – f¹ (≙ slovo M) – g¹ (≙ slovo N) – a¹ (≙ slovo O) – h¹ (≙ slovo P) – c² (≙ slovo Q) – d¹ (≙ slovo R)

Slika 10a: Ljestvica nota. Slovo »Q« i nota c² su u ljestvici stavljeni u zagradu jer to slovo otpada u fugi (vidi dolje): umjesto slova »Q« na notu c² u fugi dolazi slovo »R« na notu c².

Slika 10b: Odgovarajuća slova u stilu notacije Anđelka Klobučara kao u njegovu izdanju nota.

Tematska i formalna analiza

Tokata

Sastoji se od tri nadređena dijela A, B i A', koja se nadalje sastoje od sekundarnih dijelova.

A: (taktovi 1 do 20 ≙ ukupno 20 taktova)

B: (taktovi 21 do 67 ≙ ukupno 47 taktova)

A': (taktovi 68 do 96 ≙ ukupno 29 taktova).

Glavna tema tokate u pojedinim se dijelovima pojavi u sljedećem obliku:

A: D-a-n-i-j-e-l (taktovi 1 do 2, manual), D-r-i-l-o (takt 3, s uzmahom do 4. takta, pedal). 4 pododjeljka: a (t. 1 – 4), b (t. 5 – 10), c (t. 11 – 14), d (međuigra, t. 15 – 20)

B: Motiv teme D-a-n-i, u manualima

4 pododjeljka: e (t. 21 – 30), f (t. 31 – 37), g (t. 38 – 50), h (t. 51 – 67)

A': kao A, D-a-n-i-j-e-l (t. 68 do 69, manual), D-r-i-l-o (t. 70, s uzmahom do 71. t., pedal) 4 pododjeljka: i (t. 68 – 71), j (t. 72 – 77), k (78 – 86), l (87 – 96)

Fuga

Tema fuge uporabljena je na sljedeći način:

D-a-n-i-j-e-l (taktovi 1 i 2), D-r-i-l-o (takt 3), ali u trećem je taktu Klobučar slovo »R« stavio na alternativnu notu c², zato je drugi d² na popisu nota teme - slika 10b -

¹¹ Usp. *Sveta Cecilija*, 1-2/2022, 4-9. Transkripcija treće sonate u glazbenom prilogu, 40-51. Transkripcija Klobučarove Sonate nastala je od studenoga 2005. do ožujka 2006., a 2013. je provedena prva revizija nota s manjim korekturama. Tijekom pripreme za tisak u izdanju časopisa *Sveta Cecilija* 1-2/2022, prepisao sam note iz svojega rukopisa na računalni program za notni zapis od kraja 2021. do travnja 2022., uz dodatne manje korekture (druga revizija).

kod D-r-i-l-o u zagradi. Klobučar je dakle slovo »R« postavio na mjesto slova »Q«, koje ne postoji u hrvatskoj abecedi.

Formalna građa ove fuge nije sastavljena po povijesnim (baroknim) kriterijima. Klobučar je ovdje upotrijebio svoj individualan način:

a) Tema fuge u ekspoziciji se pojavljuje samo u gornjem glasu (sopran), u srednjem glasu (alt/tenor, dodatno u inverziji/zrcalu), ali ne u basovnoj dionici (pedal). U basu (pedalu) tema fuge tek se pojavi u 42. taktu. Cijela ekspozicija više je slična »dvoglasnoj invenciji«.

b) Iako je fuga koncipirana kao troglasna skladba, u njezinu toku se struktura mjestimice nadopunjuje dodatnim glasovima, tako da je struktura polifonije onda na primjer:

- četveroglasna (taktovi 26, 31/32, 60 – 62, 79/80, 83/84)
- peteroglasna / ili s još više glasova (taktovi 75/76, taktovi 85 – 88)
- mjestimice i (nakon ekspozicije) dvoglasna.

Takav način mijenjanja količine glasa u fugi nije zapravo neobičan i praksa je kod svih (polifonih) skladba jer se tako kroz mijenjanje »gustoće« mijenja i jačina dinamike.

c) Barokne fuge često imaju točno definiran način i redosljed u kojem nastupaju pojedini glasovi (tzv. »dux« i »comes«), pogotovo je prvi dio (tzv. ekspozicija) strogo definiran. Ovdje to, s jedne strane, nije tako jer (kako smo spomenuli) u ekspoziciji nedostaje nastup teme u pedalu. S druge strane, ova fuga kroz Klobučarovo »slobodno« upotrebljavanje strukture i slobodno igranje – takoreći improviziranje – oblikom strukture dobiva poseban i osebujan karakter. Nastupi tema zapisani su sa slovom T, inverzija teme s okrenutim slovom T, a augmentacije teme naznačene su s T (aug.). Zbog te formalne slobode i nekonvencionalne strukture, moguće je na različit način analizirati skladbu. Jedna mogućnost za formalnu analizu jest i ova:¹²

- ekspozicija (taktovi 1 – 24)
 - međustavci u ekspoziciji (taktovi 13/14 i 21 – 24)
- provedba (taktovi 25 – 75)
 - uzastopni nastupi teme u dva glasa (taktovi 25/26, 36/37), glava teme u basu, tj. pedalu (t. 42 i 44), tema u pedalu u augmentaciji (t. 52), zadnji nastup teme u provedbi u manualima (taktovi 63 – 68: original i inverzija teme).
- zaključak/coda (taktovi 76 – 88)
 - uzastopni (četveroglasni) nastup teme.

Nekoliko informacija i napomena u vezi izdanja nota

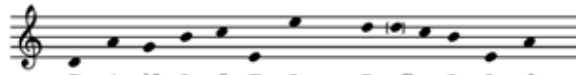
Autograf *Tokate i Fuge* Anđelka Klobučara nalazi se u privatnom vlasništvu Danijela Drila.

Klobučar je napisao note računalno, s oznakama za orgulje s dva manuala. U ovom sam izdanju kao autor članka s notnim prilogom samo na nekim mjestima korigirao note, na primjer ako je nedostajalo akcidentalnih predznaka. Što se tiče oblika note, nije preuzeta sistematika računalnoga programa kojim se koristio Klobučar, nego se išlo sveopćom konvencijom notnoga zapisa. Note su krajem 2022. i početkom 2023. računalno zapisane pomoću tzv. softvera otvorenoga koda *LilyPond/Frescobaldi*.

¹² Usp. M. PERESTEGI, »Aspekti kontinuiteta i inovacija glazbenih oblika u skladbama za orgulje Franje Dugana st., Franje Lučića i Anđelka Klobučara«, analiza *Fuge* na str. 190–192. Pojedine detalje u formalnoj strukturi ove *Tokate i Fuge* autor ovoga članka drukčije je interpretirao i analizirao.

TOKATA I FUGA

DANIJELO DRILLO

A. Klobučar (2005.)

Allegro

Man. *ff* I.

Ped. *ff*

6

11

16

21 II. 8' + 2'

26

31

35

II. + Mix.

II.

39

44

II. 8' + 2'

49

54

59

63

67

72

Musical score system 72, measures 72-76. It features a treble and bass staff with a piano accompaniment. The treble staff has a melodic line with some chords, and the bass staff has a rhythmic accompaniment. The key signature has three sharps (F#, C#, G#).

77

Musical score system 77, measures 77-80. It features a treble and bass staff with a piano accompaniment. The treble staff has a melodic line with some chords, and the bass staff has a rhythmic accompaniment. The key signature has three sharps (F#, C#, G#).

81

Musical score system 81, measures 81-84. It features a treble and bass staff with a piano accompaniment. The treble staff has a melodic line with some chords, and the bass staff has a rhythmic accompaniment. The key signature has three sharps (F#, C#, G#).

85

Musical score system 85, measures 85-90. It features a treble and bass staff with a piano accompaniment. The treble staff has a melodic line with some chords, and the bass staff has a rhythmic accompaniment. The key signature has three sharps (F#, C#, G#).

91

Musical score system 91, measures 91-94. It features a treble and bass staff with a piano accompaniment. The treble staff has a melodic line with some chords, and the bass staff has a rhythmic accompaniment. The key signature has three sharps (F#, C#, G#).

D A N I J E L D R I L O

Allegro vivace

T
f II. 8', 4', 2'

6
f \downarrow

11

15 T

20

25 I. 8', 4', 2'

II./Ped.

Detailed description: This system contains measures 25 through 29. The top staff is in treble clef, the middle in bass clef, and the bottom in a lower bass clef. Measure 25 starts with a forte (*f*) dynamic and a trill (*T*) over a quarter note. The middle staff has a first ending bracket (*I.*) over measures 25-26. The bottom staff has a forte (*f*) dynamic and a trill (*T*) over a quarter note. The music features complex rhythmic patterns with many beamed notes and slurs.

30

Detailed description: This system contains measures 30 through 33. The top staff is in treble clef, the middle in bass clef, and the bottom in a lower bass clef. The music continues with complex rhythmic patterns, including slurs and beamed notes.

34

Detailed description: This system contains measures 34 through 38. The top staff is in treble clef, the middle in bass clef, and the bottom in a lower bass clef. Measure 34 starts with a piano (*L*) dynamic. The middle staff has a piano (*L*) dynamic under measure 36. The music features complex rhythmic patterns with many beamed notes and slurs.

39

Detailed description: This system contains measures 39 through 43. The top staff is in treble clef, the middle in bass clef, and the bottom in a lower bass clef. Measure 39 starts with a piano (*L*) dynamic. The bottom staff has a trill (*T*) over a quarter note in measure 41. The music features complex rhythmic patterns with many beamed notes and slurs.

44

T

49

f

T (aug.)

ff

54

59

T

ff

L

64

Musical score for measures 64-68. The system consists of three staves: a grand staff (treble and bass clefs) and a separate bass clef staff. The music features a complex rhythmic pattern with eighth and sixteenth notes. A dynamic marking of *f* (forte) is present in the second measure of the grand staff.

69

Musical score for measures 69-72. The system consists of three staves: a grand staff (treble and bass clefs) and a separate bass clef staff. The music continues with complex rhythmic patterns and chromatic movement.

73

Musical score for measures 73-77. The system consists of three staves: a grand staff (treble and bass clefs) and a separate bass clef staff. A dynamic marking of *ff* (fortissimo) is present in the fourth measure of the grand staff. Trill markings (T) are placed above notes in the fourth and fifth measures of the grand staff.

78

Musical score for measures 78-82. The system consists of three staves: a grand staff (treble and bass clefs) and a separate bass clef staff. A dynamic marking of *ff* (fortissimo) is present in the first measure of the grand staff. Trill markings (T) are placed above notes in the first and second measures of the grand staff.

83

Musical score for measures 83-87. The system consists of three staves: a grand staff (treble and bass clefs) and a separate bass clef staff. The music concludes with a final cadence in the grand staff.

Zaključak

Ova kompozicija jedna je od rijetkih orguljaških djela tipa »Tokata i fuga« koje je u toj muzičkoj simbiozi skladao Anđelko Klobučar.¹³ Nažalost, trenutačno nije moguće iscrpno istraživati skladateljski rad Anđelka Klobučara jer je muzikološko istraživanje prema strogim međunarodnim kriterijima još na početku.

Bilo bi poželjno da se sve skladbe kao i drugi zapisi i dokumenti Anđelka Klobučara pohrane i digitaliziraju tako da javnost, tj. kvalificirani muzikolozi, studenti i drugi ljudi dobre volje imaju pristup skladbama i dokumentima te da se tako izbjegne njihov nepovratan gubitak, a uz to i devastacija i manipulacija svih vrijednih Klobučarovih spisa.

¹³ Ibid. Prema riječima M. Perestegija o *Tokati i Fugi »Danijel Drilo«*: »Fuga koja je sastavni dio ciklusa *Toccata i fuga* jedno je od rijetkih orguljaških djela ovoga tipa koje je skladao Anđelko Klobučar. Njegova su djela pretežno improvizacijskoga tipa stoga skladatelju osiguravaju veliku slobodu u konceptijskom smislu. Iako u oblikovnom smislu Klobučareva djela imaju uvijek izrazito čvrstu formu, oblik fuge, koja je u konstruktivnom smislu produkt strogih pravila, nije forma kojom se Klobučar izražavao, tako da ovo djelo ostaje jedina orguljaška fuga Anđelka Klobučara.«

MISA BREVIS

Misa brevis druga je po redu skladba u okviru projekta Canticum novum koji želi ponuditi skladbe za misni ordinarij ili ono što se naziva »misa« koje će biti po mjeri današnjeg liturgijskog promišljanja i slavlja, prilagodne zahtjevima crkvenih propisa o crkvenoj glazbi. Skladbe su stoga pisane u jednostavnom stilu i primjerene župnim zborovima, čime se želi omogućiti da u liturgiji sudjeluje čitava zajednica. Misa brevis za sole, mješoviti zbor i orgulje sadrži pjevane dijelove mise Gospodine, Smiluj se, Slavuj, Svet i Jaganjče Božji.